

Varslingssakene i Kriminalomsorgen

Journalister:

Bente-Line Svellingen Flatekvål

Camilla Fosse

Marie Skarpaas Karlsen

Nyhetsavdelingen i Bergensavisen

Liste over publiserte saker med dato, tittel og publiseringssted:

9. juli: "Varsler om utfrysing og frykttkultur. Råttent miljø i fengselet". Hovedoppslag og fem sider i BA.

9. juli: "Slår alarm om årevis med frykttkultur i Kriminalomsorgen."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/arbeidsliv/slar-alarm-om-arevis-med-frykttkultur-i-kriminalomsorgen/s/5-8-386350>

"Fagforeningene slår ring rundt varsleren."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/arbeidsliv/fagforeningene-slar-ring-rundt-varsleren/s/5-8-386356>

"Viktig at varslingssaken får følger."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/arbeidsliv/viktig-at-varslingssaken-far-folger/s/5-8-386380>

"Regiondirektøren: - Kan ikke svare nå."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/arbeidsliv/regiondirektoren-kan-ikke-svare-na/s/5-8-386362>

11. juli: "Avdekket mulige lovbrudd." To sider i BA.

11. juli: "Arbeidstilsynet har avdekket flere mulige lovbrudd ved Bergen fengsel."

<http://www.ba.no/nyheter/bergen-fengsel/arbeidstilsynet/arbeidstilsynet-har-avdekket-flere-mulige-lovbrudd-ved-bergen-fengsel/s/5-8-386011>

12. juli: "Må bli endringer." To sider i BA.

12. juli: "Tidligere ansatt: - Det må endringer til i kriminalomsorgen."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/bergen/tidligere-ansatt-det-ma-endringer-til-i-kriminalomsorgen/s/5-8-387652>

13. juli: "- Må tas veldig alvorlig." To sider i BA.

13. juli: "Stortingspolitikere til BA: - Varslingssaken må tas veldig alvorlig."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/arbeidsliv/stortingspolitikere-til-ba-varslingssaken-ma-tas-veldig-alvorlig/s/5-8-388639>

14. juli: "Fikk lønn i fem år uten å jobbe." Hovedoppslag og tre sider i BA.

14. juli: "Berit fikk lønn i fem år uten å jobbe."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/arbeidsliv/berit-fikk-lonn-i-fem-ar-uten-a-jobbe/s/5-8-389335>

"Ble fryst ut av ledelsen etter å ha vist støtte til kollega."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/arbeidsliv/ble-fryst-ut-av-ledelsen-etter-a-ha-vist-stotte-til-kollega/s/5-8-389353>

"Ønsker ikke å svare."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/arbeidsliv/onsker-ikke-a-svare/s/5-8-389347>

16. juli: "Fanger ulovlig i isolat." Hovedoppslag og to sider i BA.

16. juli: "Fanger holdes ulovlig isolert i Bergen fengsel."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/arbeidsliv/fanger-holdes-ulovlig-isolert-i-bergen-fengsel/s/5-8-391207>

19. juli: "Fagforeningene deler bekymring." Helse i BA.

19. juli: "Fengselsforbundene bekymret for innsatte i isolasjon."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/arbeidsliv/fengselsforbundene-bekymret-for-innsatte-i-isolasjon/s/5-8-392299>

25. juli: "Innsatte har tatt kvelertak på hverandre og løpt etter hverandre med stikkvåpen."

Hovedoppslag og to sider i BA.

25. juli: "Siri" soner en dom i fengsel: - Har ofte vært livredd!

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/arbeidsliv/siri-soner-en-dom-i-fengsel-har-ofte-vart-livredd/s/5-8-394039>

25. juli: "Tillitsvalgte i fengslene: - Smertegrensen er nådd."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/arbeidsliv/tillitsvalgte-i-fengslene-smertegrensen-er-nadd/s/5-8-395866>

26. juli: "Tillitsvalgte i fengsler bekymret." Halvsider i BA.

3. august: "Krever svar om arbeidsmiljøet." Helse i BA.

3. august: "Arbeidstilsynet krever svar fra fengselet."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/arbeidsliv/arbeidstilsynet-krrever-svar-fra-fengselet/s/5-8-400327>

9. september: "Ledelsen presset meg ut." Hovedoppslag og fem sider i BA.

9. september: "- Jeg ble tvunget til å slutte."

<http://www.ba.no/nyheter/bergen-fengsel/kriminalomsorg/jeg-ble-tvunget-til-a-slutte/s/5-8-422818>

"- Tydelig at Eli Sjø skulle ofres."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/bergen-fengsel/tydelig-at-eli-sjo-skulle-ofres/s/5-8-422833>

14. oktober: "Fanger sluppet fri for å jobbe." Hovedoppslag og fem sider i BA.

"Fanger ble sluppet fri for å jobbe."

<http://www.ba.no/nyheter/bergen-fengsel/kriminalomsorg/fanger-ble-sluppet-fri-for-a-jobbe/s/5-8-443866>

"- Trodde det var greit."

<http://www.ba.no/nyheter/braket-i-kriminalomsorgen/kriminalomsorg/trodde-det-var-greit/s/5-8-443839>

"- Politiet må etterforske."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/braket-i-kriminalomsorgen/politiet-ma-etterforske/s/5-8-443857>

"Kan kreve erstatning."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/braket-i-kriminalomsorgen/kan-krreve-erstatning/s/5-8-443860>

31. oktober: "- Ministeren må ta ansvaret." Helse i BA.

"- Kriminalomsorgen har tydeligvis noen utfordringer."

<http://www.ba.no/nyheter/bergen-fengsel/braket-i-kriminalomsorgen/kriminalomsorgen-har-tydeligvis-noen-utfordringer/s/5-8-453757>

1. november: "- Det føles som tortur." Tre sider i BA.

"- Det føles som tortur."

<http://www.ba.no/nyheter/bergen-fengsel/braket-i-kriminalomsorgen/det-foles-som-tortur/s/5-8-454117>

"- Kan bidra til endring."

<http://www.ba.no/nyheter/bergen-fengsel/braket-i-kriminalomsorgen/kan-bidra-til-endring/s/5-8-454105>

7. november: "- Voldsøkningen er dramatisk."

<http://www.ba.no/nyheter/kriminalomsorg/braket-i-kriminalomsorgen/voldsokningen-er-dramatisk/s/5-8-458320>

8. november: "- Voldsøkningen er dramatisk." Helse i BA.

8. november: "Arbeidstilsynet pålegger Bergen fengsel å beskytte de ansatte bedre."

<http://www.ba.no/nyhet/bergen-fengsel/arbeidstilsynet/arbeidstilsynet-palegger-bergen-fengsel-a-beskytte-de-ansatte-bedre/s/5-8-458896>

9. november: "Må beskytte de ansatte bedre." Helse i BA

25. november: "- Vi tar dette på stort alvor."

"Slakter brannikkerheten i fengselet."

<http://www.ba.no/krim/bergen/brannvesenet/slakter-brannikkerheten-i-fengselet/s/5-8-469183>

29. november: "Åtte vil bli ny fengselsleder i Bergen."

<http://www.ba.no/nyheter/bergen-fengsel/kriminalomsorg/atte-vil-bli-ny-fengselsleder-i-bergen/s/5-8-472060>

30. november: "Vil fortsette." Helse i BA.

27. desember: "Varslerne angrer ingenting etter tøft år."

28. desember: "- Vi er stolte over oss selv."

<http://www.ba.no/bergen/krim/nyheter/vi-er-stolte-over-oss-selv/f/5-8-487450>

Redegjørelse for arbeidet

10. juni 2016 kom det en mail fra Ann Elise Skjerpings til Svellingen Flatekvål. Hun fortalte at hun var ansatt i Bergen fengsel og at hun noen uker tidligere hadde levert fra seg en varsling til ledelsen. I varslingen beskrev hun frykttkultur fra regionledelsen i Kriminalomsorgen region vest. Hun hevdet at flere ansatte hadde blitt presset ut av jobben sin, at ansatte ble utsatt for hersketeknikker, utfrysing og en rekke uryddige prosesser knyttet til møter og ansattelser.

Hun følte ikke at varslingen ble tatt på alvor, og hun mente å kunne dokumentere at regionledelsen i Kriminalomsorgen gjennom en årrekke hadde utøvd svært dårlig ledelse.

Før vi møttes for første gang 13. juni, sendte hun en god del informasjon på mail, slik at jeg visste mer om hva saken handlet om.

Det ble tidlig klart at dette var en svært omfattende sak, og det første møtet gikk med på å forsøke å lage en oversikt over sakskomplekset, og få skrevet ned Skjerpings historie fra A til Å.

Hun uttrykte tidlig et sterkt ønske om at BA måtte bruke tilstrekkelig med tid og ressurser på saken for at dette skulle bli gjort på en skikkelig måte. Vi forsto også tidlig at det var nødvendig for å kunne gjøre en god jobb.

Noe av utfordringen for Skjerpings ved å stå frem, var at hun var redd for å bli stående alene med sin historie. Det hun var aller mest redd for, var at hennes offentlige varsling ikke skulle føre til noe. Hennes bekymring var at ledelsen nok en gang skulle ri av stormen, slik hun mente de hadde gjort mange ganger tidligere når de var blitt utsatt for kritikk.

Hun hadde helt klare mål med å gå ut offentlig etter først å ha varslet internt: Varslingen må granskes eksternt, den må få konsekvenser for de involverte og føre til mer åpenhet i det lukkede systemet Kriminalomsorgen.

Første del av arbeidet for oss, ble å skrive Skjerpings historie, kartlegge nye kilder og sørge for at alle sider av saken ble belyst. Anklagene som kom mot regionledelsen var omfattende, og det var viktig å få så mange kilder som mulig for å bekrefte eller avkrefte Skjerpings historie.

Så startet jobben med å lage en oversikt over aktuelle kilder i nåværende og tidligere ansatte i de ulike enhetene i Kriminalomsorgen, tillitsvalgte, ledelsen regionalt og sentralt, involverte advokater og innsatte.

Skjerping kunne bidra med mange navn på både nåværende og tidligere ansatte, blant annet fikk vi navnet til flere som angivelig skulle ha sluttet på grunn av ledelsen og de problemstillingene Skjerping nå hadde varslet om.

I tillegg var det helt nødvendig å få en oversikt over hva som fantes av skriftlig dokumentasjon som kunne underbygge eller avkrefte Skjerpings historie.

Det vi jaktet på var blant annet følgende:

- Arbeidsmiljøundersøkelser
- Oversikt over bruk av ufaglærte og vikartimer
- Sykefraværstall
- Andre varslingsaker
- Budsjett/regnskap
- Turnover i organisasjonen
- Tilsynsrapporter fra Arbeidstilsynet
- Avviksmeldinger internt
- Brev fra fagforeninger

Jakten på kildene

De neste ukene kontaktet jeg en rekke kilder for å forsøke å få dem til å bidra til å bekrefte eller avkrefte dette bildet som Skjerping hadde skissert opp for oss.

Noen var villige til å stille opp med navn og bilde, noen ville uttale seg anonymt, mens andre kun ville bidra med bakgrunnsinfo. Alle involverte ble viktige for å få puslet puslespillet. De fleste snakket vi med flere ganger. Det var svært viktig for alle kildene å få tillit til oss og jobben vi gjorde. Det opplevdes som en mye mer tidkrevende jobb å få disse kildene til å snakke med oss enn vi ellers er vant med.

Parallelt med at vi kontaktet alle de ulike kildene, startet jobben med å skaffe skriftlig dokumentasjon. Det skulle vise seg å være en langdryg affære i mange tilfeller. Svært mange av dokumentene jeg ba om innsyn i, spesielt tilsynsrapporter fra Arbeidstilsynet og dokumentasjon rundt varslingsakene fra Kriminalomsorgsdirektoratet viste seg vanskelig å få innsyn i. (Se eget avsnitt senere i rapporten.)

Mens vi jobbet tett med Skjerping, ble det tidlig klart at de to fagforeningene i Bergen fengsel, samt hovedverneombudet, ville stille opp i avisen sammen med Skjerping for å støtte henne.

Den første saken sto på trykk **9. juli**, fem sider pluss oppslag. I tillegg til Skjerping, bidro regiontillitsvalgt i Norsk Fengsels- og Friomsorgsforbund (NFF), Morten Akسدal, regiontillitsvalgt i Kriminalomsorgens Yrkesforbund (KY), Gjert Gjertsen og hovedverneombud i Bergen fengsel, Oddvar

Hjortland i hovedsaken. I tillegg var det en sak med uttalelser fra advokaten til KY, Vibeke Hein Bæra og forbundsleder i KY, Knut Are Svenkerud.

Fengslesleder Harald Aasaune, regiondirektør Per Sigurd Våge og assisterende direktør i Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI), Jan Erik Sandlie, får mulighet til å svare på kritikken som fremkom.

Regiondirektør Våge var til stede på et møte med de to journalistene Svellingen Flatekvål og Fosse, samt sjefredaktør Sigvald Sveinbjørnson 5. juli. Da hadde vi frem til dette møtet forsøkt å ligge lavt i terrenget, slik at ikke regionledelsen skulle vite for mye om hva vi holdt på med av hensyn til Skjerpings og de andre involverte kildene. Mange hadde gitt uttrykk for at de fryktet represalier dersom ledelsen fikk vite at de snakket med oss.

Etter et flere timer langt møte med Våge, hvor vi la frem saken og hva vi ønsket at han skulle svare for, skrev vi en forholdsvis lang sak basert på hans uttalelser. Vi avtalte også på møtet at han skulle få se hele saken med Skjerpings/Aksdal/Gjertsen/Hjortland før den ble publisert. Helt utenfor vanlig praksis, gjorde vi dette for at Våge skulle være forberedt på hva som kom, at han skulle få se den krasse kritikken og få muligheten til å svare på helt konkrete påstander.

Da Våge hadde lest både sitt eget intervju og saken med Skjerpings, valgte han å trekke intervjuet sitt. Han hevdet at premisene for hans uttalelser hadde endret seg så dramatisk at han ikke kunne bidra med annet enn at han ikke ville kommentere saken. Han hevdet at han ikke var kjent med at han var omfattet av varslingen før han så vår sak.

Etter mange og lange diskusjoner mellom Våge og sjefredaktøren, flere mailer og tekstforslag, kom vi frem til det som til slutt kom på trykk; vi beskrev hva som hadde skjedd i forhold til intervjuet, hvorfor han ikke ønsket å bidra, og siterte Våge kun på at han ikke kunne kommentere saken i henhold til varslingsrutinene i Kriminalomsorgen.

Tidligere ansatte

Mens vi klargjorde for publisering av den første saken, jobbet vi hele tiden med minst to andre kilder vi gjerne ville ha til å stille opp i BA. Den ene var tidligere fengselsleder i Bergen fengsel, Eli Sjo. Den andre var tidligere leder for Hordaland friomsorgskontor, Berit Drange. Det var også flere andre vi forsøkte å få til å stille opp, men for mange ble det for vanskelig. De kunne bidra med viktig informasjon, men ønsket ikke å stille offentlig.

Mange hadde på forhånd fortalt oss at både Eli Sjo og Berit Drange var blitt dårlig behandlet av regionledelsen i sine stillinger. For å vise flere sider av Skjerpings sak, ble det viktig for oss å forsøke å få disse to tidligere ansatte til å stille opp. Den første som takket ja til det, var Berit Drange.

Hun kunne fortelle en oppsiktsvekkende historie om at hun etter en opprivende konflikt på arbeidsplassen gikk gjennom en tøff arbeidsrettsak før hun inngikk forlik med Kriminalomsorgen. Forliket sikret henne lønn i fem år uten arbeidsplikt.

Før hennes historie kom på trykk **14. juli**, hadde vi hatt resultatene av et tilsyn fra Arbeidstilsynet på trykk **11. juli**.

Vi hadde i tillegg fortalt en tidligere ansatt, Arne Engelsens, historie, samt snakket med en varslingsekspert **12. juli** og en rekke justispolitikere **13. juli**.

Regiondirektør Våge hadde også før Engelsens historie sto på trykk, fått lese gjennom hele saken på forhånd for å kunne svare skikkelig på kritikken han ble utsatt for. Han ønsket fortsatt ikke å svare og henviste til regelverket for varslingssaker.

14. juli kom altså Berit Dranges sak på trykk. Der sto også tillitsvalgte og kollegaer av Drange frem og støttes både hennes og Skjerpings historier. Også disse intervjuene fikk Våge lese, men verken han eller Justisdepartementet ønsket å svare for kritikken. Derimot kunne assisterende direktør i KDI, Jan Erik Sandlie nå fortelle at de hadde besluttet at et eksternt firma skal granske Skjerpings varsling.

16. juli hadde vi vårt tredje hovedoppslag på Kriminalomsorgen. Denne gangen var det en advokat som ropte varsku fordi fanger ble sittende ulovlig i isolat. Assisterende fengselsleder i Bergen fengsel, Kennet Johansen, svarte for kritikken med å innrømme at innsatte ble plassert på et strengere sikkerhetsnivå enn nødvendig.

19. juli uttalte tillitsvalgte seg igjen, denne gangen med støtte til advokaten fra forrige sak.

25. juli fulgte vi opp med en innsatts historie. "Siri" fortalte at hun ofte hadde vært livredd og at hun var sterkt kritisk til sikkerheten i fengselet.

26. juli og 3. august hadde vi saker på trykk om tillitsvalgtes bekymring for sikkerheten til ansatte, og at Arbeidstilsynet har bedt Bergen fengsel om svar på hva de gjør for å sikre sine ansatte et trygt arbeidsmiljø. De besluttet å gjennomføre et postalt tilsyn med enheten.

9. september kan vi avsløre den ukjente historien om hva som skjedde da Eli Sjo sluttet på dagen som fengselsleder etter fem år. Hun hevdet seg presset ut av jobben, hun leverte selv også et varsel som ble gransket internt, men som offentligheten aldri den gangen fikk vite resultatet av. Også hun inngikk en sluttavtale med region vest, den hadde en økonomisk side, men rammene av den kjenner ikke vi. Den var konfidensiell, men bakgrunnen for hennes avgang ønsket hun nå å fortelle.

Sjos forbund stilte også opp i BA denne gangen og støttet hennes versjon og mente det var *"tydelig at Eli Sjo skulle ofres."* KDIs Sandlie, regiondirektør Våge og ass. dir Leif Waage fikk muligheten til å svare for kritikken. Ingen av dem ønsket det, men Waage ga uttrykk for at han var forbauset over at vi kjente innholdet i Sjos varslingssak. Regionledelsen forsøkte å så tvil om at Sjo hadde holdt sin del av avtalen om konfidensialitet, men det hadde hun. Regiondirektøren fikk tilsendt en rekke spørsmål han ikke ønsket å svare på.

Hustad fengsel

Tidlig i prosessen fikk vi vite at det antakeligvis var flere andre varslingssaker på gang i region vest. Etter at Skjerpings varsel ble sendt, ble det sendt to nye varsler. Ingen av dem har vi fått innsyn i, men vi får utover høsten kjennskap til deler av innholdet i en omfattende varsling sendt fra KY om forholdene ved Hustad fengsel på Møre. I utgangspunktet utenfor BAs dekningsområde, men ettersom det er regionledelsen, lokalisert i Bergen som omfattes av kritikken, laget vi også saker på denne varslingen.

I september startet vi arbeidet med avsløringene som sto på trykk over fem sider **14. oktober**. I varslingsak nummer tre (som vi vet om) i region vest i 2016, ble en praksis med utarbeid for innsatte ved Hustad fengsel politianmeldt.

Gjennom de opplysningene vi fikk fra fagforeningen som sendte varselet, deres advokat Vibeke Hein Bæra og et meget sentralt dokument sendt fra KDI til region vest 24. august i år kunne vi fortelle historien om innsatte som ble satt fri for å jobbe på en ansatts gård. I brevet gjorde KDI rede for praksisen og forklarte i svært klare ordelag hvorfor den måtte opphøre. Brevet ble avgjørende for saken vi skulle skrive. Fengsleslederen ved Hustad, Frode Erlandsen, svarte for kritikken med å si at de trodde dette var ok. Det synes tydeligvis ikke KDI, og fagforeningen peker nok en gang på regionledelsen og hevder at de var klar over hva som foregikk, uten å gjøre noe med det.

KDIs ass.dir, Sandlie, er fortsatt svært ordknapp, og ønsker fremdeles ikke å svare for seg til BA. Først når han blir presentert for det han kommer til å bli sitert på, nemlig at han ikke svarer på våre spørsmål, innrømmer han nå at det har kommet to nye varslinger, og at de skal granskes av Deloitte.

Andre saker utover høsten

1. november har vi intervjuet flere innsatte som beskriver situasjonen som innsatt i Bergen fengsel som svært vanskelig. De peker blant annet på en ukultur blant de ansatte og manglende ressurser.

Gjennom høsten har vi fått flere politikere på banen, Kari Henriksen (Ap) stilte blant annet justisministeren et skriftlig spørsmål om vold og trusler i norske fengsler. BA kan **8. november** presentere hans svar; det viser at økningen av antallet volds- og trusselsituasjoner har økt dramatisk gjennom de siste årene.

9. november presenterer vi nok en sak fra Arbeidstilsynet, de har gitt Bergen fengsel vedtak om pålegg ved driften.

25. november forteller vi om de innsatte som slakter brannsikkerheten ved fengslet.

30. november kan vi melde at åtte har søkt stillingen som ny fengselsleder, og **27. desember** intervjuer vi de to varslerne Skjerping og Sjo. Der forteller de om tiden som har gått etter at de sto frem med sine historier.

Denne saken er ikke avsluttet, all den tid Deloitte ikke har avsluttet sin gransking ennå. Når den skal være ferdig, har vi ikke fått noe klart svar på.

Innsynsbegjæringer

For å forsøke å se om det mønsteret Skjerping påsto fantes, måtte vi i tillegg til alle kildene, finne skriftlig dokumentasjon. Arbeidstilsynet avsto innsynsbegjæring på dokumentene knyttet til et postalt tilsyn foretatt etter at Skjerping sendte varselet sitt til Arbeidstilsynet. 1. juli meldte Arbeidstilsynet Bergen fengsel at de ville foreta et postalt tilsyn på bakgrunn av Skjerpings varsel. Dette dokumentet fikk vi innsyn i, men etter hvert kan det se ut som om det ble gjort ved en feiltakelse. De neste dokumentene fikk vi nemlig ikke innsyn i. Svaret fra Bergen fengsel kom 5. september, og det fikk vi ikke se. Det ble påklaget, klagen ble opprettholdt av tilsynet, men 13. oktober ble vedtaket omgjort av Direktoratet for Arbeidstilsynet. Vi fikk fullt innsyn i dokumentet.

13. september fikk vi avslag på innsynsbegjæring i selve tilsynsrapporten fra tilsynet. Avslaget ble påklaget, og opprettholdt 20. september. 3. oktober ble avslaget omgjort, vi fikk fullt innsyn i også dette dokumentet.

Men veien til innsyn har vist seg lang, kronglete og ganske tidkrevende. I flere tilfeller har det vært svært vanskelig å forstå hvorfor vi ikke har fått se dokumentene, fordi det har vist seg at hjemlene i Offentlighetsloven som er brukt, ikke har vært relevante. For eksempel fra den siste tilsynsrapporten, hvor de to ganger har gitt avslag på innsyn basert på § 13, 1, noens personlige forhold. I tilsynsrapporten står det ingen personlige opplysninger. Det hadde vi aldri fått vite dersom vi ikke tok oss bryet med å klage to ganger.

Heller ikke hos Kriminalomsorgsdirektoratet har det vært lett å få ut dokumentasjon, og per dags dato har vi ennå ikke fått se de to andre varslingssakene som kom i kjølvannet av Skjerpings varsling. Korrespondanse mellom KDI og ulike advokatfirma har vi først fått avslag på, deretter både helt og delvis innsyn. Varslingene har vi først fått helt avslag på, deretter delvis innsyn.

12. juli ble det sendt et nytt varsel om kritikkverdige forhold ved Bergen fengsel og Kriminalomsorgen region vest til KDI. Dette varselet ble ikke lagt inn i postlistene før BA ba om innsyn i det. 30. september søkte vi om innsyn i dokumentet med de opplysningene vi hadde, blant annet hva det het, når det ble sendt og hvem det ble sendt til. 4. oktober kom svaret og et dokumentnummer. Et nytt søk i OEP viste at dokumentet fra 12. juli ble journalført 3. oktober og publisert 4. oktober. I tillegg har saken ikke fått sitt eget dokumentnummer hos KDI, men ligger som dokument nummer 24 i Skjerpings varslingssak. Det ville være naturlig å se for seg at en ny varsling skulle fått sitt eget dokumentnummer, men ingen har så langt kunnet svare oss på hvorfor det tok nesten tre måneder før det ble loggført, hvorfor det dukket opp etter at vi spurte etter det, og hvorfor det ble "gjemt" i et annet sakskompleks.

Vi har altså ikke fått innsyn i noen av de tre varslingssakene. 29. september søkte vi om innsyn i den tredje varslingen som ble sendt fra KY og omhandlet for det meste forhold ved Hustad fengsel på Møre. Samtidig søkte vi innsyn i et støtteskriv til Skjerpings sendt KDI fra Bergen fengsel og altså varsel nummer to fra Bergen fengsel. 5. oktober kom det avslag på alle tre. Dette ble påklaget. 17. oktober kom svar om at de trengte lenger tid, 31. oktober kom et nytt avslag, men vi fikk innsyn i vedleggene til varsling nummer to. Også dette avslaget ble påklaget. 22. november ble klagen oversendt justis- og beredskapsdepartementet. 19. desember opprettholdt de tilsynets avslag.

18. oktober og 4. november søkte vi innsyn i fem dokumenter med to ulike saksnummer. Innholdet i dokumentene handlet om prosessen rundt og innholdet i den pågående granskingen. 10. november kom avslaget på alle dokumentene. Avslagene ble påklaget. 21. november kom det andre avslaget fra KDI, og klagen ble videresendt departementet. 2. januar 2017 kom svaret fra departementet. De omgjorde direktoratet vedtak og ga fullt innsyn i to dokument, delvis innsyn i to, og fortsatt avslag på innsyn i det siste.

Nils Øy og Norsk Presseforbund har vært til stor hjelp underveis når det kommer til innsynsbegjæring og klager på avslag.

Arbeidsprosessen og utfordringene underveis

Kriminalomsorgen er ikke hvilken som helst arbeidsplass. Den har monopol på straffegjennomføring, og gjør en fundamental inngripen i folks liv. Sett i dette lyset, var det helt innlysende for oss at Skjerpings varsel var noe vi måtte se nærmere på. Påstander om at toppledelsen i region vest hadde ledet med frykt og hersketeknikker og skapt et dårlig arbeidsmiljø var ting som vi fant helt nødvendig å undersøke. Slik vi ser det, går det rett inn i kjernen av vårt samfunnsoppdrag; mulig misbruk av offentlig makt og midler på bekostning av ansatte.

Verken regionledelsen, KDI eller justisdepartementet har gjort jobben vår enkel. Etter at Våge først var svært imøtekommende da vi tok kontakt første gang, har vi opplevd gang på gang at han ikke har svart oss og/eller vist til interne varslingsrutiner som gjør at han ikke kan kommentere sakene vi har skrevet. Våge hevdet blant annet at han ikke var kjent med at han var omfattet av varslingen før han så den første saken vi hadde skrevet, det er vi ikke enige med ham i. Det var jo nettopp det vi snakket med ham om på det første intervjuet. Vi mener også at han burde kunne snakke om flere sider av sakene vi har presentert, uten at han hadde snakket direkte om Skjerpings varsel og granskingen som nå pågår.

Vi hadde hele tiden fokus på å balansere fremstillingen og la dem som ble rammet av kritikken komme til orde og få plass i våre artikler. I tillegg var det viktig å adressere problemet til regionledelsen, og ikke hele tiden nevne regiondirektøren og hans assisterende direktører direkte ved navn. Det var ikke vanskelig å forstå at kritikken kunne føles som en stor belastning for dem som ble rammet av den. Samtidig viste alle uttalelsene vi hadde fått, både åpent, anonymt og som bakgrunnsinfo, et entydig bilde av regionledelsen: *“De presset folk de ikke likte ut av jobben sin, de drev med hersketeknikker, trakassering og skapte dårlig arbeidsmiljø.”*

Vi har tatt en rekke etiske hensyn underveis og hatt mange diskusjoner om presentasjon og kildebruk. Både sjefredaktør Sigvald Sveinbjørnsson, nyhetsredaktør Rune Eriksen og fagleder på nyhet Rune Ulvik har hele tiden vært involvert og vært gode og viktige veiledere og støttespillere.

Underveis gjennom sommeren og høsten holdt vi tett kontakt med Skjerpings og mange av de andre kildene. Mange har gitt uttrykk for at de synes det er vanskelig å bidra, men de har funnet det nødvendig for å forsøke å gjøre noe med den ukulturen de mener regjerer i region vest. Skjerpings har hatt en tøff sommer, både fordi hun nå er blitt en offentlig person gjennom våre oppslag, men også fordi hun opplever at det er veldig mange som ønsker å snakke med henne om det de har opplevd. Det blir etter hvert en belastning for Skjerpings, men hun holder seg i arbeid og sier målet hennes om større åpenhet i Kriminalomsorgen, samt at det nå er i gang en ekstern gransking, gjør at hun holder ut. Vi har fortsatt jevnlig kontakt med Skjerpings og hennes advokat.

Fortsatt har vi flere innsynsbegjæringer liggende hos Kriminalomsorgsdirektoratet som vi venter svar på. Det er fortsatt mange løse tråder, men vi mener at vi har tegnet et solid bilde av en region som trenger og “røskes” opp i. Det har vi gjort gjennom å intervju en lang rekke kilder, både åpent og anonymt som forteller det samme. Vi har vært påpasselig med å la så mange som mulig få komme til orde, og kildene våre er hentet fra ulike tidsepoker, fra ulike enheter i regionen, og de fleste kjenner ikke hverandre. Likevel forteller de til dels meget sammenfallende historier. I tillegg har vi store mengder dokumentasjon som vitner om det samme; brev, interne notater, dommer, rettspapirer, tilsyn osv.

Gjennom hele prosessen siden 9. juli har vi mottatt flere tips i saken, de fleste har vært nye anonyme kilder.

Det har vært svært tidkrevende og vanskelig å få innsyn i nødvendige dokumenter i saken. Som man kan se under avsnittet om innsynsbegjæringer, har det vært til tider en stor utfordring å holde oversikt over alle avslagene vi har fått. Noen har vi klaget på en gang til etaten, før det ble sendt videre til neste nivå i forvaltningen. Andre har vi klaget på to ganger fordi de har bedt om det og deretter omgjort sine egne vedtak etter å ha fått tilsendt mer informasjon fra oss. Fortsatt er det vesentlige dokumenter vi ikke har fått innsyn i.

Saken er ikke avsluttet, ettersom Deloittes gransking ikke er klar. Ingen har villet fortelle oss når den er beregnet avsluttet, men antakeligvis skjer det i løpet av de neste par månedene.